

2009 NOV 27

54854
AF 336

TANÍTÓK
ÉS
TANÁROK
SZÁMÁRA

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

2009. 49. ÉVFOLYAM

KÜLÖNSZÁM

2009. XLIX. évf. MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK Különszám

A szerkesztőbizottság elnöke:

Dr. Szendrei János

Helyettes: Dr. Varga István

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bácsi János (Szeged); Dr. Bárdossy Ildikó (Pécs); Dr. Frick Mária (Baja);
Sajtosné Csendes Gyöngyi (Kaposvár); Dr. Lakotár Katalin (Szombathely);
Imre Rubenné dr. (Nyíregyháza); Muholitsné Újvári Klára (Győr); Dr. Nagy Andor (Eger);
Nanszákne dr. Cserfalvi Ilona (Debrecen); Dr. Mágoriné dr. Huhn Ágnes (Szeged);
Dr. Wirth Lajos (Jászberény).

Főszerkesztő:

Rozgonyiné dr. Molnár Emma

Szerkesztők:

Dr. Békési Imréné

Dr. Galgóczi Anna

A lap az Oktatási és Kulturális Minisztérium, az Oktatásért Közalapítvány és a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának támogatásával jelent meg.

FEHÉRVÁRI ANIKÓ
tudományos főmunkatárs
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Budapest

A nyelvi előkészítő program értékelése

Támogató: Oktatásért Közalapítvány

Bevezető

A rendszerváltást követően a társadalmi és a gazdasági igények hatására, a közoktatás egyik leglendületesebben fejlődő területe az idegen nyelv tanítása volt. A kilencvenes évek erőltetett és felemás modernizációja révén rohamosan nőtt a nyelvtanulók száma, és gyors változás történt az oktatott nyelvek szerkezetében is (Imre, 2007). Az oktatási tárca az ezredfordulót követően kiemelt ágazatként kezelte a nyelvtanulást. A minisztérium nyelvoktatási stratégiája, a Világ-Nyelv Program, tíz alprogrammal indult 2003-ban. „Célja, hogy elősegítse hazánk felzárkózását az idegen nyelveket beszélő európai országok sorába, vagyis minden, az iskolapadot elhagyó fiatal rendelkezzen legalább egy idegen nyelv középszintű és egy másik nyelv alapszintű ismeretével, legyen képes nyelvtudását fenntartani, továbbfejleszteni és más idegen nyelveken is megtanulni. A Világ-Nyelv Program a nyelvoktatás hiányosságainak felszámolását és problémáinak megoldását hivatott elősegíteni.”¹(Világ-Nyelv Program pályázati felhívás) A program egyik jelentős újítása a nyelvi előkészítő évfolyamok bevezetése volt. 2004-től minden középiskola indíthatott előkészítő (9.) évfolyamon egy-egy olyan osztályt, amelyben a nyelvi képzés kiemelt szerephez jutott. A nyelvi előkészítő évfolyam (NYEK) célja, hogy a tanuló tanulmányai végén emelt szintű nyelvi érettséget tehessen, valamint kialakuljon az idegen nyelv tanulásával kapcsolatos kedvező motivációja, és képessé váljon az önálló nyelvtanulásra, ismereteinek továbbfejlesztésére. A nyelvi előkészítőn tanulók középiskolai képzése öt évre módosult.

Kutatásunk célja annak elemzése, hogy milyen iskolák és milyen társadalmi háttérrel rendelkező diákok profitálnak leginkább a programból.

Az első évben (2004-ben) 407 iskola csaknem 12 ezer diákja kezdte meg tanulmányait a nyelvi előkészítő évfolyamon. Az iskolák pályázati úton kerültek kiválasztásra. A nyelvi előkészítő program tanulói a középiskolai normatív támogatás mellett kiegészítő támogatásra is jogosultak². Az Oktatási Minisztérium nyilvántartása szerint 2005-ben tovább bővült az iskolák száma, összesen 431 intézményben indult nyelvi előkészítő évfolyam. Ezek közül a kutatás során 200 iskolát kerestünk meg³. Az iskolákban kérdőíves adatfelvételre került sor az iskolaigazgatókkal, strukturált mélyinterjúkat készítettünk a

¹ <http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=710&ctag=articlist&iid=1&articleID=1990>

² Nemzetiségi, két tanítási nyelvű és nyelvi előkészítő évfolyam kiegészítő normatívája 2007-ben 71500 Ft tanulónként.

³ A kutatás mintaválasztásánál figyelembe vettük az iskolák régiók és településtípusok, illetve képzési programok szerinti megoszlásait.

nyelvi program vezetőivel, és kérdőíves adatfelvételt végeztünk a nyelvi előkészítő programban tanulókkal, illetve az iskola egyéb képzési programba járó diákjaival.

A tanulói adatfelvételben minden iskolában öt nyelvi előkészítő évfolyamon és öt hagyományos képzésben tanulót kérdeztünk meg, mindegyikük 9. évfolyamon tanult. Összesen 1947 tanulói kérdőív készült el, ebből 993 nyelvi előkészítőn és 954 nem nyelvi előkészítőn tanuló diák töltötte ki kérdőívünket. A kontrollcsoportos lekérdezés lehetővé teszi, hogy elemezzük az iskolák tanulói összetételét, megvizsgáljuk, hogy milyen különbségek vannak a hagyományos és a nyelvi előkészítőn tanuló diákok között.

Ez a tanulmány a gazdag empirikus adatok közül csupán egyetlen szempontra fókuszál, arra, hogyan értékelik az iskolák és a tanulók a nyelvi programot.

A nyelvi előkészítő iskolák jellemzői

A nyelvi előkészítő évfolyamot indító iskolák képzési programok szerint változatos képet mutatnak. Az országos feladatellátási helyek megoszlásával összehasonlítva azt tapasztaljuk, hogy a 6 és 8 osztályos gimnáziumok egyötöde, a gimnáziumok 13 százaléka, a szakközépiskolák 12 százaléka és a szakiskolai képzést is folytató intézmények 7 százaléka vezette be a nyelvi előkészítő képzést. Tehát *a nyelvi előkészítő programot elsősorban a magasabb presztízsű középiskolák vezették be.*

Feladatellátási helyek száma képzési típusonként (N=182)

<i>Képzési programok</i>	<i>Feladatellátási helyek száma</i>
6 és 8 osztályos gimnázium	55
4 osztályos gimnázium	104
szakközépiskola	112
szakiskola	41
<i>Országos adatok</i>	
6 és 8 osztályos gimnázium	254
4 osztályos gimnázium	807
szakközépiskola	956
szakiskola	580

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007., OKM 2007.

1. táblázat

Az egységes középiskolai felvételi rendszer adatai árnyaltabb képet adnak a nyelvi előkészítő képzést bevezető iskolákról. A 2004-es jelentkezési és a felvételi arányokat összehasonlítva azt tapasztaljuk, hogy a hagyományos gimnáziumok és a szakképző iskolák esetében a többi osztályhoz hasonló volt a nyelvi osztályokba jelentkezők és felvettek aránya. A szerkezetváltó gimnáziumok esetében viszont a NYEK-es osztályokba könnyebb volt bejutni, mint a 6 és 8 osztályos gimnáziumi osztályokba.

Középiskolai felvételi arányok 2004-ben

NYEK					
képzési program	Jelentkeztek	első helyen	felvettek	J/F arány	Első helyen J/F
gimnázium	65808	13667	12666	19,25	92,68
6-8. o. gimnázium	7680	5753	3926	51,12	68,24
szakközépiskola	84352	19747	18859	22,36	95,50
szakiskola	30621	7444	7450	24,33	100,08
<i>Többi középiskola</i>					
gimnázium	61883	14964	12110	19,57	80,93
6-8. o. gimnázium	12313	6929	4290	34,84	61,91
szakközépiskola	77860	20272	18275	23,47	90,15
szakiskola	61672	15912	17227	27,93	108,26

KIFIR, 2004.

*J/F=jelentkezettek/felvettek aránya

2. táblázat

A középiskolába való bejutás mellett azt is megvizsgáljuk, hogy milyen továbbhaladási mutatókkal rendelkeznek az iskolák, vagyis hányan kerülnek be a tanulók közül a felsőoktatásba. A nyelvi előkészítő iskoláinak eredményessége az ország többi középiskolájához hasonló, összességében a tanulók 40 százaléka kerül be a felsőoktatásba. Képzési programok szerint viszont a nyelvi osztályt indító gimnáziumok rosszabb, míg a szakközépiskolák jobb felvételi mutatókkal rendelkeznek. Tehát a továbbhaladás adatai szerint **a nyelvi előkészítő évfolyamot főként az átlagos vagy gyengébb gimnáziumok és a magasabb presztízsű szakközépiskolák vezették be.**

Felsőoktatásba jelentkezők és felvettek aránya 2001-2005 között iskolatípusok szerint

Iskolatípus	Felsőoktatásba jelentkezők és felvettek aránya (2000-2005)
<i>Nyelvi előkészítő iskolái (N=412)</i>	
gimnázium	60,4
szakközépiskola	26,1
vegyes	41,7
összes	40,8
<i>Többi középiskola</i>	
gimnázium	65,2
szakközépiskola	23,2
vegyes	38,0
összes	41,7

OKI 2006.⁴

3. táblázat

⁴ Neuwirth Gábor: A középiskolai munka néhány mutatója 2005, Országos Közoktatási Intézet, 2006.

A szakközépiskolák presztízsét az oktatott szakma is befolyásolja. A nyelvi előkészítő évfolyamot bevezető iskolák szakmák és képzési típusok szerinti pontos tanulólétszámát nem tartalmazta kérdőívünk, csak a megkérdezett tanulók által tanult szakmákról gyűjtöttünk információt. A szakmák szerinti tanuló arányokat és az országos eloszlásokat az alábbi tábla mutatja be. Ennek alapján látható, hogy **a nyelvi előkészítő képzést bevezető szakközépiskolák között sokkal több a magasabb presztízsű – közgazdasági, kereskedelmi, humán - szakmákat oktató iskola, míg az alacsonyabb presztízsű szakmák (ipar, mezőgazdaság) alulreprezentáltak.**

Szakmacsoportok szerint tanulói létszámok aránya

Szakmacsoport	Országos arány	NYEK arány
Egészségügy, szociális szolgáltatások, oktatás, művészet	14,6	30,9
Kereskedelem, marketing, üzleti adminisztráció	14,9	24,5
Közgazdaság, ügyvitel	7,9	12,2
Vendéglátás, idegenforgalom	12,3	10,3
Ipar	29,1	10,1
Informatika	7,5	7,3
Mezőgazdaság, élelmiszeripar	7,7	3,1
Egyéb szolgáltatás	6,0	1,6
Összes tanuló	164154	673

NYEK, Tanulói kérdőív 2007., OKM 2007.

4. táblázat

A nyelvi előkészítő iskolák tanulói létszámait összesítve, az iskolák több mint felében (54%-ban) több tanuló jár szakképző évfolyamokra, mint gimnáziumba. Mégis az iskolák több mint felében gimnáziumi képzésben működik a nyelvi program (52,6%). Vagyis **a vegyes képzési profilú iskolák is inkább a magasabb presztízsű gimnáziumi képzésben indították a nyelvi előkészítő évfolyamot.**

A nyelvi program értékelése az iskola szemszögéből

A legtöbb iskolában a nyelvi előkészítő évfolyam indítása az igazgató javaslatára történt (82%). Az iskolák kétharmadában a tantestület is ambicionálta a programot. Az intézmények egyötödében pedig a fenntartó javasolta az újítást. Fogasztói igényként (tanulók és szülők javaslata) a nyelvi program az iskolák egytizedében jelent meg.

Az iskolák között leginkább abban van különbség, hogy az iskolafenntartó és/vagy az iskolaigazgató pártolta jobban a nyelvi program bevezetését. Képzési profil szerint azt figyelhetjük meg, hogy míg **a szakképző iskolákban a fenntartónak volt nagyobb befolyása (25%), addig a gimnáziumokban az igazgató akarata döntött (92%).**

Az igazgatók szerint leginkább azért vezették be a nyelvi előkészítő képzést, mert **javitani akarták az iskolában a nyelvoktatás színvonalát (88%).** A színvonal emelését a szakközépiskolák fontosabbnak értékelik, mint a gimnáziumok. Emellett azonban az

sem elhanyagolható, hogy a vezetők több mint egyharmada (37%) így akarta az iskolába jelentkezők számát növelni, és közel hasonló azon iskolaigazgatók aránya is (30%), akik a jelentkezők felkészültség szerinti összetételének javulását várta a program indításától.

Az iskola létszámának változása azt mutatja, hogy nem mindenhol alakult az előzetes várakozásnak megfelelően a diákok száma. Azok közül, akik a jelentkezők számának növekedését várták, az iskolák kevesebb, mint felében (40%) nőtt a létszám az elmúlt három évben.

Az igazgatók véleményét összevetettük a tanulói összetétel változásával kapcsolatos válaszaikkal is. Azt tapasztaljuk, hogy azok az igazgatók, akik a magasabb felkészültségű diákok jelentkezésének emelkedését várták, úgy érzik, hogy az elmúlt években valóban javult a tanulók tudása.

A nyelvi előkészítő bevezetésének oka (%-ban)

	Bevezetés oka – jobb felkészültségű tanulókat vár	Esetszám
Tanulói összetétel változása – jobb felkészültségű gyerekek	46,4	43
Tanulói összetétel változása – nincsenek jobb felkészültségű gyerekek	26,9	129
N %	30,1	172

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

5. táblázat

A nyelvi előkészítő program vezetőivel készített strukturált interjúkban részletesebb képet kaphatunk arról, milyen előzményei voltak az iskolákban a nyelvi programnak, illetve miért döntöttek a képzés bevezetése mellett. Azt tapasztaljuk, hogy a programban részt vevő iskolák helyzete, presztízse igen eltérő, így motivációikban is számottevő különbség tapasztalható. Vannak olyan iskolák – főként városi gimnáziumok – ahol komoly hagyományai voltak a nyelvi képzésnek, illetve általában az innovációnak. **Sokan közülük a nyelvi tagozat helyett és a két tanítási nyelvű osztályok mellett indították a nyelvi előkészítő osztályokat.**

„Tagozataink vannak, ez fontos is, mert a nyelvi előkészítő az angol tagozat helyére lépett be. Itt egy kicsit a finanszírozáshoz tudok kapcsolódni, bár sokat nem tudok róla. Azt tudom, hogy a kerületben csak a mi iskolánkban engedélyezték, 3 éve, amikor megindult és úgy tűnik, ez volt a feltétele, hogy ne plusz osztályként induljon, hanem volt egy angol – informatika feles tagozatunk, és annak helyére lépett be.” (gimnázium, Budapest)

„Két tanítási nyelvű idegenforgalmi osztályaink első perctől kezdve vannak, ebből kifolyólag az első lehetőség, ami felmerül, a nyelvi előkészítő osztály indítására kapva kaptunk az alkalmon, mert nekünk ebben van tapasztalatunk, illetve hagyományaink.” (szakközépiskola, Budapest)

„Mikor kapcsolódott be az iskola a nyelvi programba?”

Már a kezdetektől. Alapot jelentett a Középfok Nyelvi Alapítvány.

Mi volt az oka, hogy bekapcsolódtak?

Egyrészt, mert láttuk a fontosságát. Az Alapítvány jó 10 évig működött és olyan jó tapasztalatokat szereztünk, hogy alig vártuk ezt az államilag létrehozott formát, hogy bekapcsolódhassunk. Meg hát profilbővítés.” (gimnázium, Budapest)

„A nevelőtestületünk innovatív, mindig is hajlandóságot mutatott új programok bevezetésére. A hagyományos gimnáziumi képzés mellett bekapcsolódtunk a hátrányos helyzetű tanulók Arany János Tehetséggondozó programjába, van két tanítási nyelvű (angol) tagozatunk, elsők között vezettük be a NYEK-es évfolyamot. A felsorolt öt évfolyamos képzési formáink mellett a nagy hagyományokkal rendelkező négy osztályos gimnáziumi csoportjainkat is tovább visszük.” (gimnázium, kisváros)

„A mi helyzetünk annyiban speciális, hogy nálunk beindult 2000-ben – ezt még az előző igazgató kezdeményezte – egy két tanítási nyelvű képzés angolból.” (gimnázium, Budapest)

„Ettől egyértelműen a nyelvi képzés erősítését vártam és ez be is váltotta az előzetes várakozásokat. Már az első évben mindjárt a kilencedik év végén 13 fő tett sikeres nyelvvizsgát, és most a tanév végén már mindenkinek meglesz az érettségije is meg a nyelvvizsgálója is.

Három évvel ezelőtt kapcsolódott be az iskola a nyelvi előkészítő programba. Éppen a nyelvi képzés erősítése volt a cél. Előzménye az volt, hogy néhány évvel korábban már indítottunk egy nyelvi speciális osztályt, ami annyit jelentett, hogy magasabb óraszámban tanítottuk az idegen nyelvet.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

Az iskolai programkínálat, a szolgáltatások fejlesztésének legfőbb mozgatórugója azonban inkább a kényszer, a talpon maradás volt. Hiszen *a nyelvi előkészítő bevezetésével az alacsonyabb presztízsű gimnáziumok és szakközépiskolák egy része tartósan biztosítani tudja a gyereklétszámot.*

„Feltétlenül pozitívum, hogy nagyobb arányban maradnak helybeli tanulók a NYEK-es osztályban, mint ennek bevezetése előtt. Tehát növelni tudtuk a városi tanulólétszám megtartó képességét. (gimnázium, kisváros)

„Három éve kapcsolódtunk be a programba, mert az iskoláknak egy ideje küzdeniük kell a gyerekekért. A mi iskolánk 87-ben épült, akkor volt egy nagy bumm, 14 iskola épült a fővárosban. Ez már elmúlt, hogy most már figyelnie kell az iskoláknak arra, hogy milyen programokat kínál és abban bíztunk, hogy ez egy vonzerő lesz. Ez most 100%-osan bejött.” (gimnázium, Budapest)

„Ennek a döntésnek is több oka van. Az egyik legalapvetőbb része az egzisztenciális rész. Iskolapiaci versenyhelyzet van, és az iskolákat a kínálatok alapján választják a szülők, vagy nem választják. És a kínálatban utána kell menni az igényeknek. Mi ezt megpróbáltuk, és nem csak ez volt az újítás, amit megtettünk, ha-

nem azok közül volt egy. Hiszen erre kimagaslóan nagy igény mutatkozik. Ugyanennek a másik oldala az, hogy megvolt hozzá a megfelelő infrastruktúránk, a szakmai felkészültség, a szakembergárda, és ez a két szerencsés körülmény itt egybeesett, és így ez indokolt volt. A kollégák részéről pedig volt egy olyan plusz igény, hogy a szakmai kiteljesedést szerették volna ilyen módon is megvalósítani, kipróbálni magukat, megnézni, hogy ez hogyan működik, milyen lehetőségek vannak benne, hová lehet eljutni.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

„Aztán a perifériális helyzet még egyfajta gyengeségi dimenzió, az hogy az intézmény egy lakótelep közepén van, a város periferiáján. Ez a megítélésében okozhat valamiféle anomáliát. Illetve az, hogy a város egyik legfiatalabb intézménye vagy gimnáziuma a maga 20 évével, és ezért még mindig egy erős bizonyítási kényszer az, ami hat rá.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

A program beindítása nemcsak a nyelvi előkészítő évfolyam létszámával emelte az iskola tanulólétszámát, hanem az iskolák azt is várták, hogy a program az iskola többi képzési programjára is hatással lesz, és a többi osztályban is emelni fogja a jelentkezők számát, így emelkedik az iskola presztízse is és jobban válogathatnak a jelentkezők közül. Az átlagosnál jobb – magasabb presztízsu, „fehérgalléros” szakmákat oktató – iskolákban teljesült is ez a várákozás.

„Nemcsak a NYEK-re kapunk több gyereket, hanem a többi tagozatra is – jobb lesz az általános hírneve az iskolának és jönnek a testvérek, ők is ügyesek. Én azt hiszem, akkor még nem gondoltam ebbe bele, de most már egyértelmű, hogy ez működik.” (gimnázium, Budapest)

„Mi közgazdasági szakközépiskola vagyunk, közgazdasági szakmához tartozunk, közgazdasági szakmacsoportba. És azért kapcsolódtunk be ebbe a nyelvi előkészítőbe, mert nekünk, a középiskolában már nem jutottak annyira jó tanulók nyelvesekből, mint ami korábban, amikor demográfiai csúcs volt, és ezért úgy gondoltuk, hogy egy ilyen nyelvi specialitású osztályunkat átváltjuk egy ilyen nulladikos osztálytípusra, hogy a nyelvi képzésnek, mint specialitásnak a jó színvonal megmaradjon az iskolában. Tehát nekünk ez volt a fő motiváló erő, hogy viszonylag jó gyerekeket próbáljunk egy lecsengő típusnak a helyére keresni.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

Mivel a legtöbb helyen az iskola saját érdekében ambicionálta a program bevezetését, ezért a tantestületet nem kellett meggyőzni, inkább a fenntartónál kellett lobbizni az iskola érdekében. Nyilván a nagyobb településeken, ahol több középiskola is működik, **az iskolák egymással vetélkedetek azért, hogy melyikben induljon nyelvi előkészítő képzés, melyiket támogatja a fenntartó.**

„Ki ambicionálta önöket, honnan jött az ötlet és ki volt az, aki a legtöbbet tett azért, hogy be is lépjenek ebbe?”

Egyszerre találtuk meg az igazgatónővel, egymást kerestük, én is azért igyekeztem benne, honlapokon, OM stb. Egyszerre találtuk meg, és ő ezt azért levelezte, átvitte a képviselőtestületen ezt a menedzselés részét. A szakmai részét pedig főleg én vittem.” (gimnázium, Budapest)

Ugyan csak igen kevesen, de akadnak olyan iskolák, ahol a szociális szempontok is szerepet játszottak a képzés bevezetésében. *Néhány szakközépiskola úgy vélte, hogy ez egy vissza nem térő lehetőség a hátrányos helyzetű családok számára, hogy gyermekeik színvonalas nyelvi képzésben részesüljenek.*

„Mikor és miért kapcsolódott be az iskola ebbe a nyelvi előkészítő programba? Rögtön az induláskor, tehát ahogy erre első alkalommal lehetőség volt. Először is mert az idegen nyelvi képzést nagyon fontosnak tartjuk. Úgy gondoltuk, hogy ez egy lehetőség arra is, hogy a nyelvi képzésünk színvonalát úgy összességében emeljük. Úgy gondoltuk, hogy ez egy új kínálati lehetőség a környéken lévő diákok számára, tehát nekik is jobb lehetőségük lesz ez által. És az is nagyon sokat számított a döntésben, hogy azért hozzánk általában véve, hát mondjuk úgy, hogy szegényebb gyerekek járnak, akiknek a szülei soha az életben nem tudnak megengedni semmiféle külön nyelvórát, de talán még nyelviskolai órát sem, aminek azért az árfolyama alacsonyabb. Így viszont lehetőségük van ezeknek a gyerekeknek heti tizennégy órában nyelvet tanulni.

Volt e valamilyen előzménye, például két tanítási nyelvű tagozat?

Szlovák két tanítási nyelvű tagozatunk van, ahol most érettségiznek, tehát most tizenharmadikosok az első fecskéink.” (szakközépiskola, megveszék hely)

Az iskolavezetők szerint a nyelvi képzés bevezetése sok változást okozott az iskola életében. Az igazgatók a legfőbb változást a nyelvtanítás színvonalának javulásában látják (75%). Ez a színvonal emelkedés azonban még nem váltható be konkrét eredményekre, mivel vizsgálatunk évében a nyelvi előkészítőre járók még nem jutottak el az érettségig. Eddig csak az igazgatók 17 százaléka szerint javultak a nyelvi érettségi eredmények az iskolájukban. Szintén csekély azok aránya (5%), akik a felsőfokú továbbtanulási arányok emelkedését tapasztalták iskolájukban.

A legnagyobb nyereséget a tanulólétszámok tekintetében könyvelhetik el az iskolák. A vezetők több mint fele (54%) véli úgy, hogy több lett a jelentkező és csaknem ugyanannyian gondolják azt, hogy jobb lett a tanulók felkészültsége (43%). Egytizedük szerint a tanulók szociális összetétele is javult. Szintén a vezetők egytizede véli úgy, hogy jobb lett az iskola finanszírozása is.

A nyelvi előkészítő bevezetésével tapasztalt változások az iskola jellemzői alapján különböznek. Képzési programok szerint a gimnáziumok könyvelhetik el a pozitív változásokat, hiszen ott növekedett leginkább a jelentkezők száma, illetve ott érzékelik leginkább a jobb eredményeket is az igazgatók. A jelentkezők számának emelkedése nem egyformán érinti a gimnáziumokat, az igazgatók szerint a hagyományos képzésben jobban növekedett a létszám, mint a szerkezetváltó (6,8 osztályos) képzésben.

Milyen változásokat okozott a nyelvi előkészítő indítása II.? (%-ban)

Képzési program	Több jelentkező	Javult a nyelvi érettségi	Esetszám
Gimnázium	63,5	21,6	74
Szakközépiskola	48,2	11,8	85
N %	55,3	16,4	159

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

6. táblázat

Az igazgatók nyelvi programmal kapcsolatos elégedettségét az is jelzi, hogy *az iskolák több mint egyharmadában semmilyen probléma nem merült fel a képzés indításakor*. Ott, ahol mégis nehézségbe ütköztek, az első helyen a szervezési problémákat említik az igazgatók (41%). Emellett sok iskolában módszertani problémák (28%) is akadtak a képzés bevezetésekor. Az iskolák egyötödében tanteremhiánnyal is számolni kellett. A jelentezők, a tanárok és a pénz hiánya alig egy tucat iskolában jelentett nehézséget.

A problémák jellege leginkább képzési profilhoz kötődik. Míg a gimnáziumi képzésben inkább a tárgyi feltételek hiánya, a teremhiány, addig a szakközépiskolai képzésben – az oktatott szakmától függetlenül – inkább tartalmi kérdésekben adódtak nehézségek, a módszertani hiányosság okozott problémát.

Milyen problémákat okozott a nyelvi előkészítő indítása (%-ban)

<i>Képzési program</i>	Teremhiány	Módszertani probléma	Esetszám
Gimnázium	26,3	22,4	76
Szakközépiskola	17,4	30,2	86
N %	21,6	26,5	162

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

7. táblázat

Az iskolavezetőktől arról is érdeklődtünk, hogy mely csoport nyert a legtöbbet a nyelvi előkészítő program bevezetésével. Úgy ítélik meg, hogy leginkább a tanulók profitáltak (98%), legkevésbé pedig a fenntartók (8%). Habár a változások között sok igazgató emelte ki a jelentkezői létszám és a tanulók felkészültségének növekedését, mégis ebben a kérdésben csak az igazgatók egyharmada véli úgy, hogy az iskola és a pedagógusok (45%) is profitáltak a képzés bevezetéséből.

Az iskola presztízse alapján különbség van a válaszokban. A magas presztízsz magas nyereséggel párosul. Tehát akik úgy vélik, hogy magas az iskolájuk presztízse, úgy ítélik meg, hogy a fenntartó és a pedagógusok is többet nyertek a nyelvi képzés beindításával, mint azok, akik szerint inkább közepes színvonalú az iskolájuk.

Kik profitáltak a képzés bevezetéséből (%-ban)?

<i>Iskola presztízse</i>	pedagógusok	fenntartó	esetszám
Magas	50,0	12,2	105
Közepes	32,9	3,8	76
N %	42,0	8,3	181

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

8. táblázat

Ugyan a vezetőknek csak 42 százaléka véli úgy, hogy tanáraik nyertek a képzés bevezetésével, mégis, amikor az előnyökre kérdeztünk rá, akkor az igazgatók 79 százaléka gondolta úgy, hogy a tanároknak több sikerük van a munkájukban. A vezetők közel fele szerint a nyelvi előkészítő képzés bevezetésével jobb képességű gyerekeket taníthatnak, és egyharmaduk szerint így több továbbképzéshez juthattak el tanáraik.

Emellett megkérdeztük azt is, hogy milyen hátrányokkal kellett megküzdeniük a pedagógusoknak. Itt viszont az igazgatók fele úgy véli, hogy nincsenek ilyen hátrányok. Vagyis mindenképpen az előnyök oldalára billen a mérleg. Még akkor is, ha az igazgatók egyharmada szerint többet kell dolgozniuk a tanároknak, és egynegyedük szerint nehezebb is lett a munkájuk.

Az iskola jellemzői alapján azt tapasztaljuk, hogy a gimnáziumi képzésben jobb képességű gyerekeket taníthatnak, míg a szakközépiskolai képzésben a több továbbképzést emelték ki pozitívumként az igazgatók. Mindemellett a szakközépiskolai képzésben tanítók jóval nehezebbnek vélik a tanári munkát, mint a gimnáziumi képzésben.

Előnyök és hátrányok az iskolák jellemzői szerint

<i>Képzési program</i>	<i>Több továbbképzésen vehettek részt</i>	<i>Jobb képességű gyerekeket taníthattak</i>	<i>Több sikerük van a munkában</i>	<i>Nehezebb lett a munkájuk</i>	<i>Összesen</i>
Gimnázium	24,7	49,3	78,1	19,7	73
Szakközépiskola	42,4	41,2	76,5	31,8	85
N	34,2	46,3	78,9	26,1	158

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

Dőlt betű = nincs szignifikáns összefüggés

9. táblázat

A programvezetőkkel készült interjúkban is összességében pozitív benyomásait emelték ki az interjúalanyok. Az iskolák összességében pozitívan értékelték a nyelvi előkészítő évfolyam bevezetését. *A program révén több tanulóhoz és jobb tanulói összetételhez, illetve jobb finanszírozási feltételekhez jutottak, valamint az sem hanyagolható el, hogy a tanárok is nagyobb sikerélményhez jutottak.*

„Nagyon elégedett vagyok, és nagyon szeretném, hogy megmaradjon. Sőt, hogy egyre több legyen, mi is tudnánk két nyelvet is indítani, és ez nagyon jó lenne az iskolának. Szerintem azoknak is jó lenne. Ha meglenne a finanszírozás, indítanánk kettőt. Ez fontos lenne minden szempontból, amit eddig a részkérdésekre elmondtam, mind a tantestület összekovácsolása, mind a tanárok szakmai kihívása, mind az iskola profílja, mind az iskola hosszú távú érdeke, mind a gyerekek motiváltsága szempontjából csak-csak pozitív.” (gimnázium, Budapest)

„Az iskola presztízst erősítette. A pedagógusok, akik részt vettek benne, szerintem szakmailag fejlődtek, mert minden új és minden, ami arra késztet, hogy valamit átgondoljak, az fejleszt. Én néhány ósz hajszálat szereztem, a gyerekek úgy gondolom, profitáltak, még ha nem is mindegyik érzi közvetlenül, akkor is profitált belőle.” (gimnázium, kisváros)

„Fontosnak és egyértelműen jónak tartom a program eddigi tapasztalatait. Jó ezekben az osztályokban tanítani. Nálunk a NYEK-esek az A osztályok és a többi

tanár is szívesen megy ezekben az osztályokba, tehát ilyen közhangulat alakult ki. Ez önmagában is egy jó mutatója az egész program eredményességének. Csak pozitívumot tudok mondani, és szerintem a kollégáim is hasonlóan nyilatkoznának.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

„A gyerekekkel folytatott beszélgetése, vagy mérések szintén azt mutatják, hogy ők is elégedettek, a szülők szintjén. Egyedüli gondunk most az, hogy csak minden második vagy harmadik éven indítunk ilyen osztályt, mert nem férünk el, viszont minden évben lenne rá igény – és ezt nem könnyű megoldani. Ugyanakkor az összes többi specialitásra is van igény, tehát még azt sem tudjuk megcsinálni, hogy valamelyiket megszüntetjük, és helyette ezt indítjuk. Úgyhogy kénytelenek vagyunk így szelektálni, mert különben tényleg nem férnek el a gyerekek, a csoportok.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

„Az előnye egyértelműen az, hogy magát a nyelvet még nyelvileg legfogékonyabb időszakában megtanulhatja a gyerek, nem húzódik el hosszan, koncentráltan tanulhatja, és utána van egy hosszú rögzítési lehetőség, és a hagyományos tanrend szerint is tud még továbbmenni. És ez jó, tehát ezek a gyerekek már most rendelkeznek középfokú nyelvvizsgával szinte 90%-ban, és ugye azért még van két évük, tehát esélyük van a felsőfokúra is – ez volt egyfajta célkitűzés. Ugyanakkor nem mellékes az, hogy különböző tárgyakból, például informatikából tudnak akár idegen nyelven is érettségizni, vagy bármi másból is. És ugyanígy az ECDL vizsga is cél, hiszen az informatikát is emelt óraszámban tanulják.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

A program értékelésekor sokan kiemelték azt, hogy a tanárok számára óriási sikerélményt jelent a programra felvett tanulók oktatása. Az igazgatók szerint ez az iskola többi képzési programjára is hatással volt. Az előkészítőn használt módszerek, tananyagok átcsoportoltak a többi programba is, így az iskola egészében hasznosultak az újítások.

„Mi tanárok nagyon szeretünk ott tanítani, a gyerekek is szívesen tanulnak. Az én csapatomban már 5 gyereknek megvan az emelt szintű érettségije angolból, és most a májusi időszakban 4-en vállalkoznak előre hozott érettségit tenni. Most még csak középszinten, de aztán emeltre is akarnak menni. Ők nagyon igényesek, a többi kollega is azt mondja, hogy jó velük együtt dolgozni, tanulnak. 9. év végére folyamatosan beszélnek mindkét idegen nyelvet. Még a kezdő angolosoknál is lehet látni, hogy haladnak. Az általánosban is tanulnak. Nyilván nem irodalmi nyelven, de, hogy el nem vesznek sehol, az biztos. Még a leglustább is megél a jég hátán.” (gimnázium, Budapest)

„A módszertani változatosság hathatott a többi tanárra is. Próbáltak bemutató órát tartani, én ehhez annyira nem értek, nem vagyok nyelvszakos, de biztos, hogy hatott a többi nyelvtanárra is óhatatlanul. De konkrétumot speciális szakmai hozzáértés hiányában nem tudok mondani.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

„Tudtatok-e adaptálni dolgokat?”

Igen, kifejezetten tudunk, hiszen a projektfeladatok megoldása az – rájöttek a nyelvet tanító tanárok, – hogy egy szakiskolai osztályban is sokkal hamarabb ér el

eredményt, hogyha beviszi a nagy dobozát, amiben színes papírok, olló és ragasztó van, és a gyerek nem könyökölve unatkozva ül, vagy hallgatja a magnót és nem ért semmit. Mennyivel jobb, ha visz egy újságcikket – és hihetetlen projektfeladatok készültek, pl. plakátokat szoktak kitenni –, feldolgoznak egy étkezést, hogy milyen étkezési szokások vannak. És akkor ezt a szakiskolások is rettentően élvezik, vagy egyszerű témák vagy lakás vagy milyen vagyok én, és rajzolnak. Azt kell mondjam, feltétlenül jó hatással volt a többiekre is.” (szakközépiskola, Budapest)

„Módszereiket tekintve mindenképpen az életkori sajátosságok miatt is, meg a hatalmas óraszám miatt. Mert 13 órát hagyományos módszerekkel nem lehet kibírni sem a tanulónak, sem a tanárnak. Ez pozitívan hatott a többi osztályban is, mert ha egyszer én elkezdek innovatív módszerekkel megbarátkozni, és látom, hogy eredményes, akkor azt beviszem egy nem nyelvi osztályba is.” (szakközépiskola, Budapest)

A nyelvi előkészítő évfolyam bevezetésével kapcsolatban az igazgatók saját maguk is megfogalmazhatták a legégetőbb gondokat. Az intézményvezetők kétharmadának nem kellett semmilyen problémával megküzdnie. A többiek a következő főbb nehézségeket említették:

- az előkészítő évfolyamon a nyelvtanuláson van a hangsúly, a többi tantárgy tanítása problémás, lemaradnak, felejtnek a tanulók,
- főként szakközépiskolákban a gyenge tanulói motiváció és teljesítmény miatt nem teljesíthetők a kitűzött célok, követelmények,
- a magas csoportlétszám hátráltatja a hatékony nyelvoktatást,
- a különböző nyelvi tudásszinttel rendelkező tanulókkal nehéz az oktatás.
- átjárhatóság, illeszkedés problémája, hogyan oldják meg az előkészítő év utáni nyelvtanítást,
- tárgyi eszközök hiánya: nincsenek kidolgozott tantervek, tanmenetek, tankönyvek az előkészítő évre,
- pénzhiány,
- megfelelően felkészült tanár hiánya,
- jelentkező hiány.

A felsorolt problémákat eltérő súllyal említik az igazgatók. Csupán két olyan jellemző van, amelyet a vezetők egynegyede említ, a többi mindössze csak néhány iskolában okoz problémát. A legtöbben a tárgyi eszközök hiányára panaszkodnak, illetve arra, hogy **az eltérő nyelvi tudásszint megnehezíti a követelmények teljesítését**. Azt tapasztaljuk, hogy a problémák említése képzési típus specifikus. A gimnáziumi képzésben mindkét probléma gyakoribb, mint a szakközépiszkolai képzésben.

A nyelvi előkészítő képzés bevezetésével kapcsolatos problémák (%-ban)

<i>Képzési program</i>	<i>Különböző nyelvi tudásszint</i>	<i>Tárgyi eszközök hiánya</i>	<i>Összesen</i>
Gimnázium	42,9	28,6	73
Szakközépiskola	17,1	17,1	85
N	25,8	24,2	158

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

10. táblázat

A nyelvi program vezetőivel készült interjúkból árnyaltabb képet kaphatunk a képzésben felmerülő problémákról. Az iskolavezetők egy része arról panaszkodott, hogy az intenzív nyelvi képzés mellett sok problémával jár a többi tantárgy oktatása. Mint a korábbi interjúrészekből is láthattuk, már a tantárgyak és tananyagok összeállításában is több nehézséget kell leküzdeniük az iskoláknak. Emellett az igazgatók szerint az is gondot okoz, hogy az előkészítő évfolyamon a nem nyelvi tantárgyakban a diákok tanulási motivációja igencsak gyenge, így a nem nyelvi tanárok számára nagy kihívást jelent a tanításuk.

„Ez nekem nagyon nagy csalódás. Nekem az, hogy nem kell osztályozni, nagyon megnehezíti a helyzetemet. Ellehetetleníti a mindennapi munkámat velük. Szerencsére azt kell mondanom, hogy csak egy héten egyszer kell velük lenni. Nem tudom őket kordában tartani. Borzasztó nagy az érdektelenség. Nagyon nagy problémának tekintem azt, hogy nincsen számonkérés, nincs egy szempontrendszer, amihez tartani kéne magunkat az értékelés szempontjából. A nyelvek esetében nem így van ez, ott dicsérik őket, hogy jó képességűek, ráadásul ott is meg van osztva, két nyelvtanár tanítja őket. Nagyon kreatívnak kell lenni és nagyon résen kell lenni, hogy mit csinálunk abban a negyvenöt percben, hogy odafigyeljenek, hogy lekössük őket.” (gimnázium, város)

„A nem nyelvszakosok véleménye, hogy a 0. évben a nyelv mellett a többi tárgyat szinten tartás miatt tanulják, de pl. a matematika tanárnak a véleménye, hogy leszoknak a tanulásról. Mert a fő profil mellett elsikkad a többi. És itt jönnek a konfliktusok. Pedig lehetne ez az év egy átismétlő év.” (gimnázium, Budapest)

„A NYEK-ben a problémát nem a nyelvi része okozza. A gyerekek nincsenek jobban megterhelve ezáltal. A gondot a többi tantárgy okozza, miután rendes tantárgyakat nem tanulnak. „Rendes” tantárgyak közül csak az informatikát és az angolt tanulják. Ezenkívül személyiségfejlesztő tárgyak vannak, kommunikációt fejlesztő tárgyak, és szinten tartó heti egy, maximum két óra matematika, magyar, történelem. A problémát ezek a tantárgyak okozzák, mert elszoknak a tanulástól. Kiesik egy év szinte, nem angolból és nem informatikából, hanem a többi tárgyból.” (szakközépiskola, Budapest)

„A sok továbbképzés segített abban, hogy megtanuljunk minél több módszert, ötleteket kaptunk. De kidolgozottak még mindig nem érzem, mindig lehet fejleszteni.

A továbbképzéseket kik tartják?

Az FPI, Szent Margit Gimnázium is, mert több középiskola is tart ilyen bemutatóórákat, ahol előadások is vannak és órák is. Csak az a baj, hogy eddig mindig olyan iskolákban voltunk, melyek a jobbak közé tartoztak, pl. gimnázium. Jobb feltételeik vannak, a 30 fős osztályt is 3 fele bontják. Mi meg csak egy mezei órát szeretnénk nézni, olyan gyerekekkel, akik nem akarnak tanulni, sokan vannak, nincs mindig náluk a könyvük, ami az élet!!!” (szakközépiskola, Budapest)

Amíg az előkészítő évfolyamon a nem nyelvi órák tanítása okoz problémát, addig a következő évfolyamokon a nyelvi óráké. Hiszen később a harmadára (vagy még jobban) esik vissza a nyelvi órák száma.

„Először is kezdjük azt, ami nagyon megfogható gyakorlati szempontból, az óraszám. A kilencedikesek számára az emelt óraszám, és utána a gyerekek számára nagyon szokatlan volt, és a szülők számára is az, ami nekünk egyáltalán nem okozott gondot, hogy több tanár tanítja őket ugyanabból a tantárgyból. A kollegák felosztották egymás között a világot a különböző területeket, készségek szerint. A németesek alapvetően készségek szerint, az angolosok kicsit más szempontok szerint, de felosztották egymás között. Így aztán nagyobb hangsúlyt kap egy-egy kollegánál az, ami összességében máshol nem. Tehát itt a képességek-készségek fejlesztése az, ami nagyon előtérbe került, mondhatnám azt is, hogy az eddigiekkel szemben. Az, ami viszont nagyon nagy kérdés a gyerekek és kollegák számára egyaránt, és a gyerekek és szülők jobban reklamálják, mert hát ugye mi jobban tudomásul vesszük a tényeket az a folytatás. Tehát az első év tizennégy órája után visszamegyünk a heti három órás szakközépiskolai nyelvi óraszámra.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

Akad olyan iskola, amelyik éppen azért, hogy ne legyen ilyen drasztikus az átmenet az előkészítő évet követően, csak fokozatosan csökkentette a nyelvi órák számát.

„Eddig úgy volt nálunk, hogy miután a nyelvi előkészítő évfolyam véget ért, utána általános tantervű gimnáziumi osztályban folytatta a diák a tanulmányait. Emiatt jöttem hozzám a nyelvi munkaközösség vezetői, hogy mi lenne, ha ezen változtatnánk, így most ősztől változtattuk meg a pedagógiai programunkat. A most beiskolázottakra érvényes legyen az új óraterv. Ők már magasabb óraszámokban fogják tanulni a nyelvet. 15-ről nem 4 órára esnek vissza, hanem 5-re. És a 11. évfolyamon is 5 órában tanulják, majd utána 4-4-ben, tehát kisebb arányú csökkenés lesz, mint eddig volt.” (gimnázium, város)

A szabályozás nagyon puha. A minisztérium ajánlásokat fogalmaz meg, így az iskolától függ, hogy mit valósítanak meg. Ilyen ajánlás pl., hogy a 10-13. évfolyamon a nyelvtanítás elsődleges célja nem az, hogy minél korábban emelt szintű vizsgát tegyenek a tanulók. A szabályozás rugalmassága miatt így az is változó, hogy az iskolák az előkészítő évet követően mit tanítanak. Az iskolák egy része arra törekszik, hogy minél hamarabb vizsgázzanak a diákok és teljesítsék a program követelményét, vagyis az emelt szintű érettségit és ezt követően másik nyelvet tanítanak. Más iskolákban viszont inkább arra törekszenek, hogy minél inkább elhúzzák az érettségire való felkészítést, mivel a vizsgát követően a tanulók elvesztik nyelvtanulással kapcsolatos motivációikat. A szakközépiskolákban további probléma, hogy ott csak egy nyelv oktatása kötelező, így habár a diákok tanulhatnak második nyelvet, mégsem élnek ezzel a lehetőséggel az iskolák.

„Mi ezt úgy állítottuk be, hogy heti egy óra szintfenntartás maradjon, és ezért is nem azt az irányt követtük, amit sok más iskola, hogy az első évben nyomják az 1000 órát és utána leérettségiztették vagy lenyelvvizsgáztatták őket, mert akkor még ki lehetett váltani, azt gondolom, hogy ez óriási felelőtlenség volt szülővel, gyerekekkel szemben, mert akkor a következő 4-5 évben mi történik? Semmi. Ezt pontosan tudjuk, hogy a középfokú nyelvtudás egy kellemes alapfokra lesüllyed a

négy év alatt, de ez senkit nem érdekelt. A pontok, meg az érettségi volt a lényeg, hogy mondhassa, neki x előrehozott érettségije van.

*Na, mi ebbe a csapdába nem akartunk beleesni, mi korrektebb változatot dolgoztunk ki, tehát 3 évig megy magas óraszámban, igaz, hogy csökkenő, de még mindig magas. 12 – 8 – 7, és utána még mindig egy-egy szinten tartó óra, sőt, a ke-
rületben van egy emelt érettségit segítő, ingyenes nyelvi program, hogyha ez is megmarad, akkor heti két óra két délután nyelviskolai szintű.” (gimnázium, Budapest)*

A teljes igazság az, hogy a kollegák nem ösztönzik olyan nagy mértékben az előrehozott érettségi letételét, ugyanis az érvényes jogszabályok szerint, akinek megvan az érvényes érettségije angolból, azt föl KELL menteni utána a nyelv tanulása alól.

Második idegen nyelvet nem tanulhatnak.

Nem, mert mondom, föl kell menteni az idegen nyelv tanulása alól. Ha valakinek megvan a nyelvi érettségije angolból, akkor német órára sem kell járni. Így viszont felvetődik egy komoly szervezési probléma is az iskolában. Az egy dolog, hogy mi azt mondjuk a gyerekeknek, hogy tanulj fiam, ne mentesd fel magad a nyelvtanulás alól, – illetve nem is kell felmentetnie magát, mert a jogszabály erejénél fogva nem kell járnia –. Legyünk őszinték: a legjobb tanuló, kitartó, szorgalmas tanuló 17 évesen azt fogja mondani, ha nem kell járni, nem fogok. Mit csinálunk a gyerekekkel és miből lesz a tanárnak óraszámja. Ez a probléma, amit előre 2003-ban a tervezés során nem láttunk még. Úgy lenne a jó, hogy 3 év alatt jusson el az emelt szintű érettségire, és plusz 2 év alatt a felsőfokúra. De a jogszabály még nem módosult ehhez. Egy másik sajátos probléma, ha nincs meg az érettségi, akkor meg nem készíthetem fel a felsőfokú vizsgára, hiszen nincs meg a vizsgája belőle. Gyakorlatilag a 3 évre tervezett program húzódik szét 4 vagy 5-re.” (gimnázium, Budapest)

„Mit várt a NYEK-től?

Mindenképpen azt, hogy jól megtanulnak angolul, elérnek egy érettségit, egy nyelvvizsgát, vagy a nyelvvizsgával egyenértékű emelt szintű érettségit, és azok a gyerekek, akik ebbe az osztályba jelentkeznek, lelkesen fognak angolt tanulni. Na most, ez nem jött be, és változtattunk is egy-két dolgot. Az első évben azt találtuk ki, hogy 10-ben majd leteszik a középszintű érettségit, és már az érettségivel rendelkezve készülünk a nyelvvizsgára.

Ez nem ment. Az érettségit letették, ez tény és való, nem rosszabbul, mint a 12. osztályok, csak egy gond van, hogy tovább nincs motiváció.” (szakközépiskola, Budapest)

„Ez volt a másik nagy probléma, amit első évben nem is igazán tudtunk kezelni. Ugye akkor az történik jogszabály szerint, hogy én felmenthetem őt a további angol nyelvtanulás alól. Ez egy hatalmas magatartási zúrt okozott, mert egy óraszámot nem lehet úgy összeállítani, hogy nekik ez első vagy utolsó óra legyen az angol, hogy aki nyelvvizsgázott, az ne járjon. Másrészt akkor 3 év alatt elfelejti a nyelvet. Ezért én senkit nem mentek fel. Valószínű ez jogszabályellenes, de meg-

próbálok megértetni, hogy az órán ott kell ülnie. Ez egy szinttartó nyelvoktatás. Az aki vállalja, az plusz két órában tanítási időn kívül, 4 ilyen csoport működik, irány az emelt szintű érettségi. Gimnáziumban ez nem probléma, mert ott felveszi a második nyelvet, de szakközépben nem tudom megcsinálni, hogy megkapja a 2. nyelvet. Mert szakközépisikolában egy nyelv a kötelező, és ez most tényleg pénz-kérdés. Ha egyszer előfordulna, hogy aki most 10-es, és az a maradék is leteszi a vizsgát, akkor az a helyzet áll elő, hogy 11-től egy másik nyelvet be tudok tenni. De ha ez úgy alakul, hogy a felének sikerül, a másik felének nem, akkor nem biztos, hogy akinek sikerül, annak be tudok tenni egy másik nyelvet, mert ha nem marad a %-os órából, akkor nem tudom betenni, pedig az lenne a célszerű, mert ugye mellette muszáj volna az angolt is gyakorolni, mert el fogja felejtteni.” (szakközépisikola, Budapest)

Akadnak azonban olyan iskolák is – főként az alacsonyabb presztízsű szakközépisikolák- ahol nem az előrehozott vizsga okoz gondot, hanem az, hogy öt év alatt sem tudják telje-síteni a követelményt.

„Figyelembe véve, hogy mi egy nagyon közepes szakközépisikola vagyunk, és nagyon gyerekfüggő az, hogy mennyit tudunk függetlenül az óraszám-tól tanítani. A haladó csoportoknál vannak jó eredmények. Tehát ott egyértelműen két év alatt el lehet jutni arra a szintre, hogy egy középszintű érettségi-t mindenképpen meg-csináljanak, de inkább arra gondolok itt, hogy jövőre produkálunk egy kicsit több nyelvvizsgát.” (szakközépisikola, Budapest)

Az igazgatói vélemények kétharmada szerint a nyelvi program inkább tehetség-gondozást takar, míg az igazgatók fele úgy véli, hogy felzárkóztatás is. A vélemények legélesebben képzési profil szerint válnak el. Míg a gimnáziumok igazgatói szerint a nyelvi program inkább tehetség-gondozás, addig a szakközépisikolai vezetők szerint inkább felzárkóztatás. Az egyes képzési típusokon belül is nagyok a különbségek. **A szerkezetváltó gimnáziumok és az elit szakközépisikolák inkább tehetség-gondozó programnak tartják, míg a nem elit szakközépisikolák tekintik leginkább felzárkóztatásnak a nyelvi előkészítőt.**

Mit nyújt a program az iskola szolgáltatásai szerint?

<i>Típus</i>	Tehetség-gondozás	Felzárkóztatás	Esetszám
6 vagy 8 osztályos gimnázium	74,0	34,0	53
Nyelvi képzés (tagozat vagy két tanítási nyelvű)	69,4	51,0	49
Hagyományos gimnázium	58,3	41,7	12
Elit szakmákat tanító szakközépisikola	73,1	53,8	26
Nem elit szakmákat oktató szakközépisikola	45,8	79,2	25
N	67,1	49,5	165

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

11. táblázat

A tanulók nyelvtudására irányuló kutatás (Nikolov-Ottó, 2006) is vizsgálta, hogy milyen tanulók profitáltak leginkább a programból. A tanulók két lehetőség közül választhattak, hogy miért jelentkeztek a nyelvi előkészítő évfolyamra. Azok a tanulók, akik felzárkózni szerettek volna, kevésbé profitálnak a programból, mint azok, akik a nyelvtanulás szeretete miatt jelentkeztek az előkészítőre. Ugyanis a képzésbe belépők és kilépők nyelvi tesztjeinek eredményei alapján, **a felzárkózni akarók hátránya egy év alatt sem csökkent.** Másik megállapításuk ugyanaz, mint e kutatás eredménye is, **a hozott eredmények szoros összefüggésben állnak az elért eredménnyel. Akiknek az általános iskolában jobb jegyük volt nyelvből, azoknak az előkészítő év után is jobb jegyük lesz.**

Az igazgatók szerint a nyelvi előkészítő legnagyobb előnye az, hogy a tanulók magasabb színvonalú nyelvtanulást kaphatnak (90%). Emellett a legtöbben azt emelték ki, hogy a tanulók továbbtanulási (60%) és a munkavállalási esélyeit (49%) is növeli a program.

Az iskolavezetők túlnyomó többsége úgy véli, hogy a nyelvi előkészítő évfolyam jelentősen javítja a tanulók nyelvtudását (87%). Viszont csak a vezetők fele gondolja azt, hogy ezzel a tanulók továbbtanulási esélyei is jelentősen növekedni fognak.

A nyelvtudás javításában és a továbbtanulási esélyek növelésében is inkább a gimnáziumi profilú intézményvezetők inkább hisznek, mint a szakközépiskolai igazgatók, akik pesszimistábbak tanulók jövőjével kapcsolatban. A legoptimistábbak a hagyományos gimnáziumok igazgatói, míg a legpesszimistábbak a nem elit szakmákat oktató szakközépiskolák vezetői.

Miben látja a NYEK legfőbb előnyét az iskola szolgáltatásai szerint?

<i>Típus</i>	Jelentősen javítja a tanulók nyelvtudását	Jelentősen javítja a tanulók továbbtanulási esélyeit	Mérsékelten javítja a tanulók nyelvtudását	Mérsékelten javítja a tanulók továbbtanulási esélyeit	Esetszám
6 vagy 8 osztályos gimnázium	92,5	47,2	7,5	15,1	53
Nyelvi képzés (tagozat vagy két tanítási nyelvű)	91,8	63,3	8,2	8,2	49
Hagyományos gimnázium	100,0	91,7	0,0	0,0	12
Elit szakmákat tanító szakközépiskola	84,6	42,3	19,2	23,1	26
Nem elit szakmákat oktató szakközépiskola	72,0	28,0	16,0	24,0	25
N	88,5	51,5	10,3	14,5	165

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

12. táblázat

Egyetlen igazgató kivételével *mindenki megfelelő fejlesztési iránynak értékeli a nyelvi előkészítő programot*. Az igazgatók fele-fele arányban gondolják úgy, hogy jelentős, illetve megfelelő volt ez a fejlesztés, viszont néhány százalékkal többen vannak, akik a kevésbé pozitív válaszlehetőséget választották.

Akik szerint a program jelentősen javítja a tanulók nyelvtudását és továbbtanulási esélyeit, a program eddigi tapasztalatait is kedvezőbben értékelik, mint azok, akik csak mérsékelt javulást tapasztalnak. Mivel a program előnyeinek megítélésében is a képzési típus szerint különböznek a vélemények, így a fejlesztés megítélésében is ugyanezt figyelhetjük meg. *A gimnáziumi képzésben pozitívabbak a vélemények, mint a szakközépiskolaiban*. Emellett azt is láthatjuk, hogy leginkább a hagyományos gimnáziumok vezetői vélekednek legkedvezőbben a nyelvi programról, míg a legnegatívabb véleményt az alacsonyabb presztízsű szakmákat oktató iskolák vezetői fogalmazzák meg.

Hogyan értékeli a nyelvi előkészítő évfolyamot az iskola szolgáltatásai szerint?

Típus	Jelentős fejlesztés volt	Megfelelő fejlesztés volt	Esetszám
6 vagy 8 osztályos gimnázium	45,3	49,1	53
Nyelvi képzés (tagozat vagy két tanítási nyelvű)	61,2	38,8	49
Hagyományos gimnázium	81,8	18,2	12
Elit szakmákat tanító szakközépiskola	42,3	57,7	26
Nem elit szakmákat oktató szakközépiskola	24,0	64,0	25
N	48,8	47,6	165

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

13. táblázat

Az igazgatók kissé negatív hozzáállását még inkább érzékeljük a nyelvi előkészítő képzés továbbfejlesztési lehetőségeit firtató kérdésünk esetében. Szinte azonos azoknak az igazgatóknak a száma, akiknek a véleménye szöges ellentétben áll egymással. Az intézményvezetők egynegyede gondolja úgy, hogy minden tanulóra ki kellene terjeszteni a nyelvi előkészítőt, míg ugyanennyien vannak azok is, akik szerint nem szabad növelni a tanulólétszámot. Az igazgatók nagyobbik fele (40%) képviseli azt a kompromisszumos megoldást, hogy növelni kellene a tanulólétszámot, de nem olyan módon, hogy minden tanulót bevonunk a képzésbe.

A továbbfejlesztéssel kapcsolatos igazgatói véleményeket leginkább az befolyásolja, hogy milyen előnyöket látnak a nyelvi programban. Azok a vezetők szeretnék leginkább kiterjeszteni a programot, akik szerint tanulóik esélyei nagymértékben növekednek a nyelvi előkészítő révén.

Hogyan képzeli a nyelvi program továbbfejlesztését (%-ban)?

	Jelentősen javítja a tanulók nyelvtudását	Jelentősen javítja a tanulók továbbtanulási esélyeit	Mérsékelten javítja a tanulók nyelvtudását	Mérsékelten javítja a tanulók továbbtanulási esélyeit	Esetszám
Valamennyi tanulóra ki kellene terjeszteni	90,9	61,4	6,8	11,4	44
Növelni kellene a létszámot	89,9	56,5	10,1	18,8	69
Nem kellene növelni a létszámot	75,6	39,0	22,0	14,6	41
N %	86,4	53,2	12,3	15,6	154

NYEK, Igazgatói kérdőív 2007.

14. táblázat

A programvezetőkkel készült interjúk még részletesebb képet adnak az iskolák álláspontjáról. Sok iskola a NYEK bővítésében gondolkodik, mivel nemcsak a tanulólétszámát tudja növelni, hanem a tanulói összetételt is megváltoztatja. A NYEK-es tanulók jobb eredményekkel rendelkeznek, mint az iskolai átlag, húzóerőt ad az iskolának és a tanároknak is. Ez a jellegzetesség főként a korábban közepes presztízzsel bíró gimnáziumoknál figyelhető meg.

„Folyamatos információáramlás van. Az egyik igazgatóhelyettes a nyelvi és humán területekért felel, vele napi kapcsolatban van az ember. Nyilván ő is referál az igazgatónőnek, vele is beszélgetünk sokat, értekezleten is felmerül, az osztályfők is elmondják a tapasztalataikat, a kollégák is elmondják. És akkor nyilván megfogalmazódik egy gondolat. Pl. az, hogy legyen mind a két fele angolos, ez az igazgatónő gondolata volt, egyrészt a növekvő igények, másrészt mi jeleztük neki tavaly a felvételin, hogy sok gyereket nem tudtunk jó pontokkal, jó szívvvel ajánlani felvételre, mert nem fér bele a 16-ba. De lehet, hogy 32-be már befért volna, és az fáj nekünk, hogy ezek jó tanuló gyerekek, és azt mondták, hogy vagy „nyekk”, vagy semmi. És emiatt esetleg az iskola elveszített jó tanuló gyerekeket. Mivel ezeket a gyerekeket az általános tanulmányi eredményeik miatt szívesen láttuk volna az iskolában, de a 16-ba nem fértek bele, esetleg elmentek egy másik NYEK-be, és a mi szakmai érveink az volt, hogy ezt láttuk a felvételin, és esetleg a 32-be befért volna, és ott jól tanulna. Azt látjuk, hogy a NYEK-es osztályok emelik az iskola színvonalát, mind kulturáltságban, mind tanulásmódszertanban (tanmódszertan órájuk is volt), mind hozzáállásban, motivációban. Az egész iskolában ők nemcsak a 0-dik évben, hanem később is egy ilyen nagyon aktív, nagyon jó közösség. Iskolai-tanulmányi életen kívül is versenynyertesek, és minden olyan megmozdulásunkon, ahol nyerni lehet, ott ők elől vannak, tehát ezt vettük észre.” (gimnázium, Budapest)

„Azt hiszem, szerencsénk van. Nagyon jó osztályaink jöttek össze, most már a harmadik ilyen osztályunk, ami nyelvi előkészítő osztály. Egyrészt azt hiszem, hogy az újdonság ereje miatt olyan gyerekek jönnek, akik akarnak nyelvet tanulni, ez fontos, és nem biztos, hogy a legszorgalmasabbak, de nagyon mozgékony és kreatív gyerekek. A kreativitásuk az első évben viszonylag jól kihozható, mert főleg nyelvet tanulnak – így nem oszlik meg még annyira a figyelmük. Mindegyik osztályunk a 3 közül a jó közösségi jellemzőkkel rendelkező osztályok közé tartozik, meg a tanulmányi eredményük is négy egész körül van. Tehát eddig így jött össze.

És összehasonlítva az iskola többi osztályával, jobb ez a tanulmányi átlag?

Az iskola átlagához képest jobb, ugyanis az iskola tanulmányi átlaga három egész nyolc és kilenc körüli, és az ő átlaguk pedig 4 körüli. Tehát olyan 0,15-os eltérés a javukra van.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

Akadnak azonban olyan iskolák is – főként az alacsonyabb presztízsű szakközépis-
kolák –, ahol a nyelvi program kiterjesztésének akadályai vannak. Így az iskola hagyomá-
nyos képzésében jellemző magas lemorzsolódás (bukás) miatt az iskolának biztosítania
kell az átjárhatóságot, így hagyományos osztályokat is kell indítania.

*„Annak idején úgy kaptuk meg az engedélyt, hogy évenként egy osztállyal emel-
hető. Most már 3-at kéne, hogy tudjunk indítani, csak volt egy kis problémám,
hogy nem lehet egyik pillanatról a másikra úgy átállni, hogy csak szinte nyelvi
előkészítőt szeretnék indítani. Kár lenne titkolni, de én csak ilyet szeretnék. De ezt
nem lehet megcsinálni, mert egy hagyományosnak mindig kell lennie a lemorzso-
lódással számolva, mert nem küldhetem el azt a gyereket, aki nem sikeres a ha-
gyományos képzésben. Egyik évben volt ilyen helyzet, akkor azt mondtam, hogy
egy ilyen osztálynak mindig kell lennie. Ezért nem tudok minden évben újat indí-
tani.” (szakközépiskola, Budapest)*

A nyelvi előkészítő program bevezetésekor az a szándék is felmerült, hogy a prog-
ramot kiterjesszék a középfokú oktatás egészére. Ezzel kapcsolatban azonban az igazga-
tók szkeptikus véleményeket fogalmaztak meg.

*„A törvényalkotók is ebbe az irányba tettek elmozdulást, hogy kötelező lesz, igaz,
hogy egy olyan településen, ahol több iskola van, ott csak egyben. Még most beisko-
lázok, de a jövőt illetően komoly aggályaim vannak. Nehezen tudom összeegyeztetni
a lelkiismeretemmel, hogy míg egy általános tantervű gimnáziumba 4,4-gyel el kell
utasítanom a gyereket, addig ide meg felveszem a 3,5-tel. Azok a gyerekek, akik ide-
valók lennének, nem kerülnek be, akik meg nem idevalók, azok meg igen. Tehát ne-
kem megfordult a fejemben, hogy megszüntetem a NYEK-et. Hát ez a fenntartónak a
véleményével ellentétben volt, ill. a nyelvszakos kollégák is szeretnék, ha megma-
radna. Főleg most, hogy emelkedik a kötelező óraszám.” (gimnázium, város)*

*„Kezdeményezésnek jó. Tudom azt is, hogy föl akarják fejleszteni több iskolával,
de egyvalamiről megfeledkeztek, és ezt én szeretném azoknak tulajdonképpen
üzenni is, akik ezzel foglalkoznak. Hogy több gyerek nem születik, több gyerek*

nem lesz 14 éves, mint amennyi van, és ebből a kevés gyerekből nem fognak több nulladik évfolyamot indítani. Tehát ezt egy elhibázott lépésnek érzem, hogy nulladik évfolyamokat akarnak indítani akkor, amikor kevesebb gyerek van. Nem megy. Tudom, hogy ebben az volt a szándék, hogy egy évvel megnöveljük a középiskolás éveket, ezzel a foglalkoztatásnak a helyzete javul, mert ugye az egy osztállyal több, de nem lesz annyi gyerek. Illetve annyira gyenge gyerekek kerülnek be a nulladik évfolyamra, hogy nem fogja azokat az eredményeket hozni, mint amit elvártak, vagy elvárnak.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

„Őnök továbbra is szeretnének részt venni ebben a programban? Igen, továbbra is szeretnénk egy osztállyal, véletlenül sem akarjuk ezt növelni. Egy osztály éppen elég, sőt félek attól, hogy a még tovább csökkenő gyereklétszámmal a most jelenleg fennálló 4 osztályunkat be tudjuk-e tölteni. Én már félek tőle, hogy nem lehet betölteni, és a csökkenő gyereklétszámhoz még hozzá jön egy olyan dolog is, hogy a környező városok is ott tartják a gyerekeiket. Csökken a kollégisták száma, csökken a bejárók száma. Tehát háromszoros csökkenés éri a középiskolákat.” (szakközépiskola, megyeszékhely)

A nyelvi előkészítő értékelése tanulói szemmel

A tanulói kérdőíves adatfelvétel eredményei alapján bemutatjuk, hogy milyen elvárásokkal érkeztek a diákok a nyelvi előkészítő programba, milyen motivációkkal, ambíciókkal rendelkeznek, illetve milyen terveik vannak a középiskola befejezése után, hogyan kívánják hasznosítani nyelvtudásukat. A kontrollcsoportos lekérdezés arra is lehetőséget ad, hogy összehasonlítsuk a nyelvi és a hagyományos képzésben résztvevők jellegzetességeit.

A tanulók túlnyomó többsége (70%) azért jelentkezett a nyelvi előkészítő képzésre, mert ettől a képzéstől színvonalasabb nyelvtudást remélt. Közel egy-egy tizedük véli úgy, hogy ezzel továbbtanulási, illetve munkavállalási esélyeik is növekednek, és 13 százalékuk gondol a jelenre, arra, hogy ezzel jobb jegyeket fognak elérni nyelvrórán. A vélemények képzési típus szerint erősen szórnak. Míg a gimnazisták válaszaiban gyakoribb a színvonalas nyelvtudás, illetve a felsőfokú továbbtanulás, addig a szakközépiskolások között többen vannak azok, akik jobb jegyeket várnak, illetve munkavállalási esélyeiket szeretnék növelni a képzéssel.

Mit vár a nyelvi előkészítő képzéstől (%-ban)?

	Jobb jegyeket	Színvonalasabb nyelvtudást	Javítja a továbbtanulási esélyeket	Javítja a munkavállalási esélyeket	Esetszám
<i>Nyelvi előkészítő</i>					
Gimnázium	10,4	72,2	9,1	8,4	557
Szakközépiskola	16,3	65,9	7,5	10,3	421
N %	12,9	69,5	8,4	9,2	978

NYEK, Tanulói kérdőív 2007.

15. táblázat

A tanulók háromnegyede csak egy nyelvet tanult a 0. évfolyamon. Az iskolai kérdőíves adatok azt mutatták, hogy többségében a gimnáziumok vállalkoznak két nyelv oktatására. Ugyanezt tapasztaljuk a tanulói adatoknál is, a gimnazisták kétharmada, míg a szakközépiskolások 89 százaléka csupán egy nyelvet tanult. Szakmák szerint azt tapasztaljuk, hogy az elit szakmát tanulók körében gyakoribb a második nyelv tanulása (egyötödük tanul két nyelvet), mint az ipari szakmát tanulók körében, mivel 91 százalékuk csak egy nyelvet tanult.

Fele-fele arányban oszlanak meg arról a vélemények, hogy a diákok egyáltalán szerettek volna-e több nyelvet tanulni. A tanulók egyik fele úgy véli, hogy jó lett volna, a másik fele pedig úgy, hogy nem bírta volna. Képzési program szerint, a gimnazisták inkább az első csoportba, míg a szakközépiskolások inkább a második csoportba tartoznak.

A nyelvek között az angol a domináns nyelv. Angolt tanul a diákok háromnegyede, németet 43 százalékuk. A francia, az olasz vagy a spanyol nagyon ritka, mindössze a tanulók egy-két százaléka tanulja. Képzési programok szerint a gimnazisták gyakrabban tanulnak angolt, mint a szakközépiskolások, de a németet is többen választják. Ez azért lehetséges, mert a gimnazisták között vannak többségben a két nyelvet tanulók is.

A tanulók egy és öt között értékelték a nyelvtanulással kapcsolatos érzelmeiket. A diákok tisztában vannak a nyelvtanulás fontosságával és hasznosságával, de a hozzá vezető utat korántsem érzik élvezetesnek. *A diákok közepes vagy az alatti osztályzatot adtak a nyelvtanulással kapcsolatos valamennyi emóciójukra. Kellemetlennek, unalmasnak, rossznak és nehéznek értékelik a nyelvtanulást.* A vélemények képzési programok szerint különbözők. A hagyományos képzésben tanuló szakközépiskolások nyelvtanulási motivációi a leggyengébbek. A hagyományos gimnáziumi és a nyelvi előkészítő szakközépiskolai tanulók motivációi hasonlóak, míg a legerősebb elkötelezettséggel, a legkedvezőbb véleménnyel a nyelvi előkészítő gimnazisták rendelkeznek.⁵

Nyelvtanulás értékelése (1-5 skála átlaga)

	Kellemes	Érdekes	Hasznos	Jó	Könnyű	Esetszám
<i>Nyelvi előkészítő</i>						
Gimnázium	2,7	2,8	4,7	3,2	3,0	551
Szakközépiskola	2,6	2,7	4,6	3,0	2,9	411
<i>Középiskola</i>						
Gimnázium	2,6	2,6	4,6	3,0	3,0	474
Szakközépiskola	2,4	2,3	4,2	2,7	3,0	408
Átlag	2,6	2,6	4,5	3,0	3,0	1844

NYEK, Tanulói kérdőív 2007.

Dőlt betű=Nem szignifikáns

16. táblázat

A nyelvi előkészítő évfolyamon szakmák szerint is van különbség a nyelvtanulás értékelésében. Az elit szakmákat tanulók pozitívabban értékelik a nyelvtanulást, mint a nem

⁵ A tanulók nyelvtudását felmérő kutatás eredményei kedvezőbb értékelést mutattak, de a kutatók korántsem voltak elégedettek ezzel az eredménnyel. Kiemelték, hogy az OKM ajánlása szerint – a kedvező tanulási motivációk kialakítása – nem kellő mértékben történik meg a nyelvi előkészítő évfolyamon.

elit szakmák tanulói. Viszont a hagyományos szakközépiskolai képzésben éppen fordított eredményekkel találkozunk, ott az ipari szakmákban tanulók értékelése a kedvezőbb.

A nyelvi előkészítőn tanulók mindegyike tanult informatikát is a 0. évfolyamon. A nyelvtanulás mellett a diákok az informatika tanulásával kapcsolatos véleményüket is értékelték. Ugyanezt a hagyományos képzésben tanulóktól is megkérdeztük. A tanulói vélemények hasonlóak a hagyományos és a nyelvi előkészítő képzésben is, csupán képzési programok szerint van különbség. A gimnazisták és a szakközépiskolások szerint is az informatika tanulása hasznos dolog. A nyelvtanulás értékelésével összehasonlítva azonban a diákok szemében az informatika kevésbé hasznos, mint a nyelv. Azt is láthatjuk, hogy az informatika tanulását sem érzik különösebben kellemesnek vagy érdekesnek a tanulók. Hasonlóan értékelik, mint a nyelvtanulást. De legalább könnyebb megtanulni, mint egy nyelvet. Míg a nyelvtanulás terén a gimnazisták pozitívabb attitűdöt tükröztek, addig az informatika tanulásában inkább a szakközépiskolások mutatnak kedvezőbb beállítódást.

Az informatika értékelése képzési típus szerint (1-5 skála átlaga)

	Kellemes	Érdekes	Hasznos	Jó	Könnyű	Esetszám
Gimnázium	2,5	2,4	4,2	2,7	3,4	1016
Szakközépiskola	2,8	2,6	4,2	2,9	3,5	807
Átlag	2,6	2,5	4,2	2,8	3,4	1823

NYEK, Tanulói kérdőív 2007.

Dőlt betű=Nem szignifikáns

17. táblázat

Nemek szerint is különböznek a vélemények. **Amíg a nyelvtanulásban a lányok motiváltab-
bak, addig az informatika tanulásában inkább a fiúk rendelkeznek kedvezőbb véleménnyel.** Számukra sokkal kellemesebb, érdekesebb, jobb és könnyebb is az informatika tanulása.

Az informatika értékelése nemek szerint (1-5 skála átlaga)

	Kellemes	Érdekes	Hasznos	Jó	Könnyű	Esetszám
Fiú	2,8	2,7	4,2	2,9	3,6	745
Lány	2,6	2,4	4,2	2,7	3,3	1076
Átlag	2,6	2,5	4,2	2,8	3,4	1821

NYEK, Tanulói kérdőív 2007.

Dőlt betű=Nem szignifikáns

18. táblázat

**A középiskola befejezése után a tanulók túlnyomó többsége felsőfokú továbbtanu-
lást tervez.** Az iskola egészét nézve, a gimnáziumi tanulók nagyobb arányban szeretnének felsőfokon továbbtanulni, mint a szakközépiskolai tanulók. Figyelemre méltó viszont, hogy **a nyelvi előkészítőn tanuló szakközépiskolások körében közel tíz százalékkal ma-
gasabb a továbbtanulást tervezők aránya a hagyományos képzéshez képest.** Tehát a két szakközépiskolai csoport között lényegesen nagyobb a különbség, mint a két gimnáziumi csoport között.

További tervek (%-ban)

	Felsőfokú továbbtanulás	Esetszám
<i>Nyelvi előkészítő</i>		
Gimnázium	90,8	556
Szakközépiskola	76,1	422
<i>Középiskola</i>		
Gimnázium	87,9	496
Szakközépiskola	67,6	447
N %	81,4	1921

NYEK, Tanulói kérdőív 2007.

19. táblázat

A tanulók terveit nemük szerint is eltér. ***A lányok gyakrabban terveznek felsőfokú továbbtanulást***, míg a fiúk között az átlagosnál többen szeretnének munkába állni, illetve vállalkozást alapítani az érettségít követően.

A tanulóknak csupán öt százaléka nem akar tanulni az érettségit követően. Leginkább azért nem szeretnének tanulni, mert minél előbb pénzt akarnak keresni, illetve elégük van már a tanulásból. Főként a szakközépiskolás fiúk azok, akik dolgozni szeretnének.

Azt is megkérdeztük a tanulóktól, hogy hogyan szeretnék hasznosítani a nyelvtudásukat. A válaszadók többsége nyelvvizsgát szeretne szerezni, egynegyedük külföldön szeretne tanulni és egytizedük nyelvszakon kíván továbbtanulni. Képzési programok szerint a gimnáziumi tanulók mindhárom jellemzőben magasabb arányokat produkálnak, mint a szakközépiskolások. A nyelvi előkészítő évfolyamon tanulók többen profitálnak a nyelvtanulásból, mint a hagyományos képzésben résztvevők. ***A szakközépiskolai nyelvi előkészítőn tanulók közül többen szeretnének nyelvvizsgázni és külföldön tanulni, mint a hagyományos szakközépiskolások.*** A nyelvi előkészítő gimnazisták körében pedig a nyelvszakon továbbtanulni szándékozók aránya jóval magasabb, mint a hagyományos gimnáziumi tanulók között.

Adatainkat egy pécsi középiskolai felmérés eredményeivel is összevetettük. Láthatjuk, hogy a nyelvi előkészítő program iskolái mind a nyelvi előkészítőn, mind a hagyományos képzésben is felülmúlják az átlagos nagyvárosi középiskolásokat. Többen kívánják hasznosítani nyelvtudásukat, mint az átlagos iskolák tanulói, ami valószínűleg annak köszönhető, hogy a nyelvi programban részt vevő iskolák nemcsak a nyelvi előkészítőn, hanem a hagyományos képzésben is fejlesztették, modernizálták a nyelvtanítást.

Nyelvtanulás hasznosítása képzési típus szerint (%-ban)

	Nyelv- szakon szeretne továbbta- nolni	Nyelvvizsgát szeretne tenni	Külföldön szeretne tanulni	Esetszám
<i>Nyelvi előkészítő</i>				
Gimnázium	18,0	84,2	35,9	557
Szakközépiskola	8,6	84,5	25,5	420
<i>Középiskola</i>				
Gimnázium	8,0	80,6	27,3	501
Szakközépiskola	3,3	72,2	15,4	454
N %	9,9	80,5	26,6	1932
<i>Középiskolai felmérés, Pécs, 2006.</i>	7,4	60,7	16	746

NYEK, Tanulói kérdőív 2007., Középiskolai felmérés, Györgyi Zoltán, 2006.

20. táblázat

A nyelvtudás hasznosítása a tanuló egyéb jellemzői szerint is különbözik. A lányok már rövid távú terveikben is jobban szeretnék hasznosítani nyelvtudásukat, közülük többen szeretnének nyelvszakon továbbtanulni, illetve nyelvvizsgázni, mint a fiúk. A lányok nagyobb hajlamot mutatnak a mobilitásra is, mint a fiúk, mivel közöttük többen vannak azok, akik külföldön tanulnának vagy dolgoznának. A fiúk inkább itthoni munkavállalásban hasznosítanák nyelvtudásukat, multinacionális cégnél.

Nyelvtanulás hasznosítása nemek szerint (%-ban)

	Nyelv- szakon szeretne továbbta- nolni	Nyelv- vizsgát szeretne tenni	Kül- földön szeret- ne tanulni	Kül- földön szeretne dolgozni	Multinacioná- lis cégnél szeretne dol- gozni	Eset- szám
Fiú	7,5	76,3	21,2	34,7	15,0	789
Lány	11,6	83,5	30,4	41,2	10,3	1140
N %	9,9	80,5	26,6	38,6	12,2	1929

NYEK, Tanulói kérdőív 2007.

21. táblázat

Összegzés

A Világ-Nyelv Program egyik alprogramjaként indult 2004-ben a nyelvi előkészítő évfolyam. Célja az volt, hogy a tanulók tanulmányaik végén emelt szintű nyelvi érettségit tehessenek, valamint kialakuljon az idegen nyelv tanulásával kapcsolatos kedvező motivációjuk, és képessé váljanak az önálló nyelvtanulásra, ismereteik továbbfejlesztésére.

A kutatás célja annak kiderítése volt, hogy mely iskolák és milyen társadalmi háttérű diákok profitálnak leginkább a programból. A kutatás eredményei 200 iskolában készült igazgatói és tanulói kérdőíves és interjú adatfelvételre épülnek.

Az intézmények számát tekintve a nyelvi előkészítő képzést bevezető iskolák körében igen magas a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok aránya és a gimnáziumok közül is többen vezették be a képzést, mint a szakközépiskolák között. A középiskolai felvételi, illetve a felsőoktatási felvételi adatok elemzése azt mutatja, hogy a gimnáziumok közül az átlagosak, míg a szakközépiskolák közül inkább a magasabb presztízsűek kapcsolódtak be a nyelvi előkészítő képzésbe. Ezt bizonyítja a szakközépiskolákban tanított szakma is, amely az országos adatokkal összehasonlítva azt mutatja, hogy a nyelvi előkészítő évfolyamot indító iskolákban sokkal magasabb a fehérgalléros szakmákban tanulók aránya, mint az országos arány.

A program igazi nyertesei a gimnáziumok és az elit szakmákat tanító szakközépiskolák. A gimnáziumokban a program hatására növekedett az iskolába jelentkezők száma, nemcsak a nyelvi előkészítő évfolyamra, hanem az iskola többi képzési programjára is. Az iskolák stabilizálni, sőt növelni tudták a gyereklétszámot. Ez önmagában is nagyon fontos dolog, a demográfiai hullámvölgy és az ehhez kapcsolódó iskolaátszervezések és -bezárások miatt. Emellett azonban a jelentkezők összetételében is pozitív változásokat könyvelhetnek el az iskolák, hiszen javult a tanulók felkészültsége, ennek hatására pedig növekedett az iskola presztízse. Az iskolák számára további pozitív változás a jobb finanszírozási helyzet, illetve a tanárok felkészültségének és motivációjának növekedése, amely nemcsak a nyelvi évfolyamon, hanem az iskola egészében érezteti hatását, így a nyelvi képzés innovációja az iskola többi osztályában is megjelenik.

Az alacsonyabb presztízsű szakmákban képző szakközépiskolák nem profitálhattak ennyit a programból. Náluk nem lehet megfigyelni a jelentkezők számának növekedését, és az összetételük sem változott kedvezően. Ők ugyanis profitálhattak a magasabb normatívából és a pedagógus továbbképzésekből, viszont az itt tanító pedagógusoknak inkább kihívás, mintsem sikerélmény az oktatás. Ezek az iskolák további támogatásra szorulnak, mivel az itt tanítók jellemzően kevésbé képzettek, és további módszertani segítséget igényelnek. A megfelelő személyi feltételek és oktatási segédeszközök (tanterv, tanmenet, tankönyvek) híján lehetséges, hogy éppen az itt tanuló diákok nem fogják tudni teljesíteni a nyelvi előkészítő követelményét, az emelt szintű érettségi vizsgát.

Irodalom

Balázs Éva (2007): Stratégiától a kistérségi együttműködésekig, Fókuszban a nyelvtanulás, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2007

Imre Anna (2007): Nyelvoktatás, nyelvtanulás, nyelvtudás a középfokú oktatásban, in: Fókuszban a nyelvtanulás, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2007

Jelentés (2003) a magyar közoktatásról 2003, Országos Közoktatási Intézet Budapest

Liskó Ilona (2003): *A pedagógus továbbképzés rendszere*. Budapest: Felsőoktatási Kutatóintézet. [Kézirat]

Neuwirth Gábor (2006): A középiskolai munka néhány mutatója 2006, Országos Közoktatási Intézet, 2006

Nikolov Marianne (2007): A magyarországi nyelvoktatás –fejlesztési politika- nyelvoktatásunk a nemzetközi trendek tükrében, Fókuszban a nyelvtanulás, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2007

Nikolov Marianne – Ottó István (2006): A nyelvi előkészítő évfolyam, Iskolakultúra 2006/5. szám 49-67.o.

Öveges Enikő (2006): A nyelvi előkészítő évfolyam szerepe az esélyteremtésben, OKM 2006. X.14. konferencia előadása

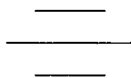
Tót Éva (2006.): A tanárok informatikai kultúrájának átalakulása az 1998/99-ben végzett empirikus vizsgálat eredményeivel összevetve, FKI, 2006. Kézirat

Vágó Irén (2003): Az oktatás tartalma, in: Jelentés a közoktatásról 2003., OKI, Budapest 2003

TÁMOGATÓINK:

**Oktatásért Közalapítvány és a
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kara**

Kiadja a Módszertani Közlemények Baráti Társasága
A kiadásért felel: *Dr. Siposné dr. Kedves Éva*
Kiadóhivatal: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. Telefon: 62/546-346
Szerkesztőség: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.
E-mail cím: tedit@jgypk.u-szeged.hu
Évente 5 alkalommal jelenik meg. Évi előfizetés díja: 2000 Ft.
A címlapot tervezte: *Fischer Ernő*
Megjelent: 1200 példányban
Juhász Nyomda Kft. Szeged
Felelős vezető: *Juhász Péter* ügyvezető
ISSN 1219-0608

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KÖNYVTÁRÁNAK EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

1. Óraleírások és elemzések, 1967.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Németh István)
2. A pedagógusképző az „Olvasó népért”, 1969.
(Előszó: Fischer Ernő – Szerkesztő: Németh István)
3. Hazaszeretetre való nevelés, 1970.
(Előszó: Drien Károly – Szerkesztő: Németh István)
4. Petőfi az iskolában, 1972.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Hegedűs András, Miklósvári Sándor)
5. A korszerű matematikatanítás néhány témaköre az általános iskolában, 1974.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
6. Kunstár Jánosné: Feladatgyűjtemény az általános iskolai ideiglenes matematika tantervhez, 1977.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
7. Az osztályközösség megismerése, 1981.
(Előszó: Gácsér József – Szerkesztő: Gácsér József)
8. Az orosz nyelv tanítása az általános iskola 4. osztályában, 1982.
(Előszó: Hanga Mária – Szerkesztő: Fülöp Károly, Lengyel Zsolt)
9. Gácsér József: Demokratizmus és általános iskola, 1985.
(Előszó: Dobcsányi Ferenc – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
10. Mágoriné Huhn Ágnes–Puskás Albert: Számítógép az általános iskolában, 1986.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
11. R. Molnár Emma–Vass László: Stilisztikai ábécé a magyar nyelv és irodalom tanításához, 1989.
(Előszó: R. Molnár Emma – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)

*

A Módszertani Közlemények Kiadóhivatala tájékoztatásul közli, hogy könyvsorozatunk 11. kötete még kapható, ára 450 Ft. 10 példányos megrendelés esetén további 25%-os árkedvezményt biztosítunk mindaddig, amíg a készlet tart. Közzöljük azt is, hogy a Módszertani Közlemények régebbi számai is megvásárolhatóak!

A megrendeléseket postai levelezőlapon a következő címre kérnénk: **Módszertani Közlemények Kiadóhivatala, 6725 Szeged, Hattyas sor 10.**

Web cím: <http://www.jgypk.u-szeged.hu/modszertan>